

1. Tavoiteohjelman tarkoitus ja lähtökohdat

Tavoiteohjelma määrittelee hallituksen aluepolitiikkaa lähivuosina ja linjaa sitä pidemmällä aikavälillä. Ohjelma suuntaa ja sovittaa yhteen alueellista kehittämistyötä ministeriöissä ja alue- ja paikallishallinnossa sekä määrittelee aluekehittämiseen liittyvän lainsäädännön muutostarpeet. Aluekehityslainsäädäntö uudistetaan kilpailukykyisen aluerakenteen kehittämiseksi koko maassa. Säädökset saatetaan myös EU:n nykyisen alue- ja rakennepolitiikan edellyttämälle tasolle.

EU:n laajentumisen takia unionin rakenne- ja aluepolitiikkaa muutetaan vuonna 2007 alkavan ohjelmakauden alusta. Tavoiteohjelma varautuu tähän uudistustyöhön, joka on käynnistymässä komissiossa.

Tavoiteohjelman laadinnan pohjana ovat olleet hallitusohjelma, edellinen tavoiteohjelma, maakuntien kehittämisohjelmat ja EU:n tavoiteohjelmat.

2. Alueellisen kehittämisen uudistamistarve ja periaatteet

Alueellista kehittämistä uudistetaan ensi sijassa Suomen toimintaympäristön muutosten takia. EU:n kilpailupolitiikka rajoittaa yritystukien käyttöä. Julkisen sektorin työpaikat eivät todennäköisesti lisääny ja työpaikat vähenevät maataloudessa. Lähivuosina uusia työpaikkoja syntyy pääasiassa yksityisellä sektorilla. Voimakkaimmin kasvavat alat ovat informaatio- ja kommunikaatioteknologia ja palvelut.

Aluepolitiikalla tulee vahvistaa kestäväällä tavalla Suomen kilpailukykyä ja vetovoimaa kansallisvaltioiden rajasuojien vähetessä ja alueiden omien toimenpiteiden korostuessa. Tuotannon laajentaminen uusilla kasvualoilla on kehittämisen painopiste. Samalla tuotteita ja tuotantomenetelmiä uudistetaan perinteisillä aloilla. Menestyminen uudessa taloudessa perustuu tietoon, osaamiseen ja sosiaalisen pääoman kehittymiseen. Alueiden ja seutujen kehittäminen yritysten toimintaympäristönä edistää alueellisesti tasapainoista kehitystä ja uusien työpaikkojen sijoittumista koko maahan.

Talouden alueellinen keskittyminen on kiihtynyt viime vuosina. Nopeimmin kasvavia seutukuntia ovat Helsingin, Porvoon, Lohjan, Oulun, Tampereen, Kaakkois-Pirkanmaan, Turun, Jyväskylän ja Hämeenlinnan seutukunnat. Muuttovoittoa saa 16 maamme 85 seutukunnasta.

Muuttovoittoalueilla erityisesti uudet toimialat potevat työvoimapulaa. Muualla maassa on työvoiman ylitarjontaa, osin myös koulutetusta työvoimasta.

Kasvualoilla toimivilla yrityksillä on lisääntyvää tarvetta sijoittaa toimintonsa muualle maahan. Jotta yritykset voisivat sijoittua kotimaahan ja nykyistä useammin kasvualueiden ulkopuolelle, tarvitaan erityistoimenpiteitä. Taloutemme voimakas kasvu uusilla toimialoilla on herättänyt myös ulkomaisten informaatio- ja tietoteollisuusyritysten kiinnostusta sijoittua Suomeen. Näissä tapauksissa suomalaiset sijoittumisvaihtoehdot kilpailevat siis ulkomaisten vaihtoehtojen kanssa. Tässä tilanteessa tarvitaan erityistoimenpiteitä, jotka helpottavat ulkomaisten yritysten sijoittumista maahamme.

Pääkaupunkiseudun kasvupaineiden ja siitä johtuvien ongelmien helpottamiseksi tarvitaan lisäksi toimenpiteitä, joilla kasvua voidaan levittää entistä laajemmalle alueelle. Tässä voidaan hyödyntää ja tukea erityisesti hyvien liikenneyhteyksien varrella olevia pieniä ja keskisuuria kaupunkiseutuja ja muita taajamia.

Suomessa alueellista kehittämistä rahoitetaan sekä kansallisesti että EU:n rakennerahastoista. Kansallista aluepolitiikkaa tehostetaan, uudistetaan ja monipuolistetaan sekä aluekehityksessä esiintyvien ongelmien että EU:n seuraavaan ohjelmakauden valmistautumisen takia.

Hallituksen talous- ja aluepolitiikan tavoitteena on edistää väestöryhmien välistä tasa-arvoa ja alueiden tasapainoista ja kestävästä kehitystä. Erityistä huomiota kiinnitetään köyhyyden ja syrjäytymisen

torjumiseen. Uusien työpaikkojen luominen ja toimenpiteet työllistettävyyden parantamiseksi maan eri osissa tukevat tämän tavoitteen saavuttamista.

Kehittämällä ja tehostamalla toimenpiteitä verotuksen, sosiaaliturvan sekä alue-, koulutus- ja työvoimapolitiikan alalla parannetaan työttömien ja työttömyysuhan alla olevien ihmisten asemaa.

Alueellisia eroja kavennetaan myös hyödyntämällä uuteen teknologiaan liittyvää tutkimus- ja kehitystoimintaa ja muita tietoyhteiskunnan mahdollisuuksia.

Alueiden kasvuedellytyksiä parannetaan kehittämällä tasapainoista aluerakennetta sekä lisäämällä yhteistyötä alueilla ja seutukunnissa.

Tavoiteohjelman toteuttamisesta vastaavat valtio, kunnat ja alueilla aluekehitysviranomaisena maakunnan liitot. Kaikki hallinnonalat osallistuvat ohjelman toteuttamiseen. Yrityksillä, järjestöillä ja muilla sidosryhmillä on aluekehittämisessä kasvava rooli.

Tasapainoisen aluekehityksen tukemiseksi ja alueiden omaehtoisen kehityksen edistämiseksi hallitus

pitää päätavoitteinaan

työttömyyden alentamista ja työllisyyden parantamista siten, että uusien työpaikkojen määrä kasvaa tasapainoisesti maan eri alueilla ja työssä olevien osuus työikäisestä väestöstä nousee vähintään 70 prosenttiin;

painottaa kaikkia alueita

koskevassa kehittämisessä osaamisen parantamista, teknologian ja muun osaamisen siirtoa ja käyttöönottoa ja alueellisten innovaatorakenteiden kehittämistä sekä alue- ja paikallishallinnon, korkeakoulujen, oppilaitosten ja tutkimuslaitosten yhteistyötä alueellisen elinkeinoelämän kanssa;

kiinnittää erityistä huomiota

Itä- ja Pohjois-Suomen aluekehityksen rakenteellisten ongelmien ratkaisemiseen;

edistää aluekeskusten

kehittämistä ja kaupunkipolitiikkaa ja määrittelee painopisteet koko maan tasapainoiselle aluerakenteelle aluekehittämisen toimenpiteiden suuntaamista varten;

edistää pääkaupunkiseudun

kasvupaineiden kanavoimista muualle Etelä-Suomeen painottaen erityisesti hyvien liikenneyhteyksien varrella olevia pieniä ja keskisuuria kaupunkiseutuja ja taajamia;

sovittaa yhteen

kaupunki- ja maaseutupoliittisia toimenpiteitä kaupunkiseutujen ja maaseudun molempia osapuolia hyödyttävän vuorovaikutuksen voimistamiseksi;

edistää

maaseutupolitiikkaa kiinnittäen erityistä huomiota syrjäisen maaseudun ongelmiin ja elinkelpoisten monitoiminnallisten tilojen kehittämiseen sekä maaseudun muun elinkeinotoiminnan edellytyksien parantamiseen;

korostaa

rajan yli tapahtuvassa ja monen keskeisessä kansainvälisessä yhteistyössä rajat ylittävän yhteistyön tärkeyttä ja pyrkii tehostamaan ja monipuolistamaan erityisesti Itämeriyhteistyötä ja Barentsin alueen yhteistyötä;

kehittää

EU:n pohjoisen ulottuvuuden konseptia pohjoisen ulottuvuuden toimintasuunnitelmaa toteutettaessa laaja-alaisena hankkeena siten, että se suuntaa vastaisuudessa myös EU:n aluekehitystoimenpiteitä EU:n pohjoisille perifeerisille alueille ja ongelmallisille raja-alueille. Alueiden roolia pyritään toimintasuunnitelmaa toteutettaessa selkeyttämään ja tehostamaan.

3. Toimenpiteet kehittämistyön suuntaamiseksi

Aluekeskusten kehittämisen käynnistäminen

Hallitus käynnistää aluekeskusten kehittämisohjelmityön, jonka tavoitteena on kaikki maakunnat kattavan aluekeskusten verkoston kehittäminen. Aluekeskuksia voi olla mahdollisesti 30 – 40. Aluekeskusten ohjelmityön avulla kehitetään kuntien välistä seudullista yhteistyötä ja toimenpiteitä eriytetään eri kokoisten aluekeskusten tarpeisiin. Aluekeskusten välistä verkottumista tuetaan. Tavoitteena on tasapainottaa alueellista kehitystä vaihtoehtona pääkaupunkiseudulle ja suunnata taloudellista kasvua sekä siirtää valtion keskushallinnon toimintoja maakunta- ja muihin aluekeskuksiin. Tavoitteena on, että kaikissa maakunnissa on vähintään yksi keskus, jossa on riittävän monipuoliset ja dynaamiset työmarkkinat ja monipuolinen ja virikkeinen sosiaalinen ympäristö.

Aluekeskusten kehittämisohjelman tavoitteena on myös edistää muiden keskusten ja ympäröivän maaseudun kehitystä. Alueen osaamisrakennetta parannetaan vahvistamalla yliopistoja, ammattikorkeakouluja ja muita oppilaitoksia sekä tutkimusyksiköitä.

Aluekeskusten kehittämistä varten varataan ohjelmityön perusrahoitus. Ensimmäisen hakukierroksen teemana on seudullinen, kasvuun ja aluekeskusten elinvoimaisuuden lisäämiseen tähtäävä strateginen elinkeinopolitiikka. Kehittämisohjelmityö kattaa vuodet 2001 - 2006. Ohjelmien ja ohjelmamenettelyn väliarviointi tehdään vuonna 2003.

Hallitus käynnistää marraskuussa 2000 vuodet 2001 –2006 kattavan aluekeskusten kehittämisen ohjelmityön. Ohjelmien rahoituksen kohdentaminen perustuu avoimeen hakuun. Aluekeskuksen kuntien lisäksi maakunnan liitot, ja keskeiset valtion aluehallintoviranomaiset sekä korkeakoulut, muut oppilaitokset ja elinkeinoelämä osallistuvat ohjelmien laadinta- ja toteuttamismenettelyyn. Esityksen ohjelmamenettelyyn mukaan valittavista aluekeskuksista tekee erillinen asiantuntijaryhmä. Valtioneuvosto päättää valinnasta.

Ohjelmaan valituille aluekeskuksille annetaan vuosittain perusrahoitusta yhteistyöverkostojen kehittämistä ja pienehköjen kokeiluhankkeiden toteuttamista varten. Tarvittava vuosittainen perusrahoitus varataan valtion talousarvioon kootusti yhdelle momentille.

Hankkeisiin kohdistetaan eri hallinnonalojen normaaleja rahoitusmuotoja ja toimenpiteitä. Ministeriöiden ja niiden aluehallintoviranomaisten yhteistyö- ja neuvottelu menettelyjä maakunnan liittojen, maakuntien keskusseutujen ja muiden aluekeskusten kanssa kehitetään.

Itä- ja Pohjois-Suomen kehittäminen

Hallitus tehostaa Itä- ja Pohjois-Suomen kehittämistä Itä- ja Pohjois-Suomi -työryhmien ehdotusten pohjalta. Pohjois-Suomen strategia perustuu ns. polisverkoston kehittämiseen. Itä-Suomessa painotetaan Kuopion ja Joensuun yliopistojen sekä ammattikorkeakoulujen yhteistyötä ja työnjakoa.

Itä-Suomessa tiivistetään Kuopion, Joensuun, Mikkelin, Kajaanin ja muiden kaupunkiseutujen yhteistyötä sekä Pohjois-Suomessa Oulun, Kemi-Tornion, Rovaniemen ja muiden kaupunkiseutujen yhteistyötä. Yhteistyön tarkoituksena on vahvistaa alueellisen kehityksen perustaa luomalla yhteisiä toimintoja ja erikoistumista.

Länsi- ja Etelä-Suomen kehittäminen

Alueellisen kehityksen viimeaikainen rakennemuutos on kohdistunut voimakkaasti Länsi- ja Etelä-Suomen yksipuolisen elinkeinorakenteen pieniin ja keskisuuriin kaupunkiseutuihin. Toisaalta näiden kaupunkiseutujen palveluvarustus ja hyvät yhteysmahdollisuudet kasvukeskuksiin mahdollistavat osan Etelä- ja Länsi-Suomen kasvun suuntaamisesta hallitusti näihin kaupunkiseutuihin. Näillä alueilla aluepolitiikan välineinä voivat olla erityisesti alue- ja osaamiskeskusten kehittäminen, yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten verkottuminen sekä innovaatio- ja yrityspolitiikka.

Länsi- ja Etelä-Suomen rakennemuutoksesta kärsineitä kaupunkiseutuja kehitetään erityisesti alue- ja osaamiskeskuspolitiikalla, yliopistoja, ammattikorkeakouluja ja muita oppilaitoksia verkottamalla sekä innovaatio- ja yrityspolitiikalla. Näiden seutujen verkottumista tuetaan infrastruktuuri-investoinneilla.

Helsingin seudun yhteistyön kehittäminen

Helsingin seudun kasvu on kansainvälisestikin tarkasteltuna nopeaa. Taloudellisen integraation myötä Helsingin kasvuedellytykset ovat yhä enemmän sidoksissa muiden Euroopan suurten kaupunkikeskusten kehitykseen. Helsingin seudun kansainvälistä asemaa vahvistetaan.

Helsingin seudun kuntien ja ministeriöiden välistä pysyvää yhteistyö- ja neuvottelumenettelyä kehitetään edelleen ja turvataan sille tarpeelliset voimavarat. Kansallista suurkaupunkipolitiikkaa kehitetään.

Maaseudun kehittäminen

Hallitus kiinnittää erityistä huomiota maaseudun ja saariston kehittämiseen.

Maaseudun kehittämisen painopisteinä ovat maaseudun innovaatioympäristön kehittäminen, monitoimisuuteen perustuvien tulonsaantimahdollisuuksien edistäminen ja maatalouden rakenne, sekä luonnonvarojen ja elintarvikkeiden jalostus, matkailu, etätyö ja asumisen edellytykset. Maaseudun palveluja ylläpidetään ja kehitetään väestön ja elinkeinoelämän tarpeiden mukaan. Kuntayhteistyöllä vahvistetaan kuntien mahdollisuuksia ylläpitää peruspalveluja.

Maaseudun kehittämisen rakenteita vahvistetaan kylä-, kunta-, seutukunta-, maakunta- ja valtakunnan tasolla. Paikallisille toimintaryhmille luodaan edellytykset toimia aktiivisina maaseudun kehittäjinä koko maassa.

Hallitus käsittelee syksyllä 2000 maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän valmisteleman maaseudun kehittämisen kokonaisohjelman ja päättää sen perusteella tarvittavista toimenpiteistä.

Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutushankkeita lisätään kaupunki- ja maaseutupolitiikan yhteistyöryhmien ehdotusten mukaisesti.

Saaristoasiain neuvottelukunta laatii vuonna 2001 saaristoalueiden kehittämisohjelman. Maakuntien kanssa yhteistyössä laaditussa ohjelmassa hyödynnetään erityisesti maaseudun ja kaupungin vuorovaikutusta ja kakkosasumista.

Maaseudun ongelmat ovat jatkuvia erityisesti syrjäisillä alueilla. Ongelmat johtuvat muuttoliikkeestä, väestörakenteen vinoutumisesta ja maatalouden rakennemuutoksesta. Maaseudun kehittäminen on EU:n tasolla suurelta osin ymmärretty osaksi maatalouspolitiikkaa. Suomessa maaseudun kehittäminen nähdään kuitenkin laaja-alaisena, kaikkia elinkeinoja koskevana politiikkana.

Maaseudun kehittäminen osana aluepolitiikkaa määritellään nykyistä täsmällisemmin. Maaseudun ja keskusten välistä vuorovaikutusta tehostetaan, jotta keskusten kehityksen tuloksia voitaisiin hyödyntää paremmin maaseudulla.

Tietoyhteiskunta

Suomesta kehitetään tietoyhteiskuntaa, jossa tieto ja osaaminen ovat keskeisin tuotannontekijä.

Kansalaisten ja alueiden syrjäytymistä ehkäistään tuomalla tietoyhteiskunnan palvelut tasapuolisesti kaikkien ulottuville. SITRA käynnistää noin kymmenen pilottihanketta. Julkisten verkkopalvelujen kehittämishankkeessa edistetään palvelujen saatavuutta ja helppokäyttöisyyttä. Opetusministeriön vuosille 2000-2004 hyväksymän koulutuksen ja tutkimuksen tietostrategiaohjelman toimeenpanolla edistetään tietoyhteiskuntataitoja panostamalla verkko-opiskeluympäristöjen, tietoyhteiskunnan rakenteiden ja sisältötuotannon kehittämiseen.

Hallitus varmistaa, että nopeita tiedonsiirtoyhteyksiä on tarjolla koko maassa. Tätä varten selvitetään keskenään kilpailevien tiedonsiirtoyhteyksien tarjonnan laajeneminen koko maan mitassa ja tehdään tarvittaessa ehdotukset siitä miten tasoltaan riittävien palvelujen saatavuus voidaan turvata koko maassa.

Alueellinen innovaatiopolitiikka

Hallitus säilyttää panostuksensa tutkimus- ja kehittämistyöhön vähintään nykyisellä tasolla. Lisäksi hallitus tukee tuotteistamista, tuotteiden kaupallistamista, yritysten kansainvälistymistä, aineettomia investointeja ja innovatiivisen yritystoiminnan kehittymistä. Kansallista innovaatioverkkoa vahvistetaan kehittämällä monipuolisia tiedon ja osaamisen alueellisia yhteistyöverkostoja.

Rahoitusta suunnataan sellaisille tutkimus- ja kehityshankkeille, jotka parantavat yritysten kilpailukykyä erityisesti harvaan asutuilla alueilla. Osana aluepolitiikkaa hallitus pyrkii eri tavoin aktivoimaan tuotekehitys- ja tutkimustyötä heikoimmin kehittyneillä alueilla.

Erityisesti painotetaan teknologia- ja osaamiskeskusten sekä Tekesin toimintaa koko maan kehitysedellytyksien tukijana. Tekesin aluestrategiassa lisätään edelleen aktivointia tutkimus- ja kehitystoimintaan sekä kannustetaan yrityksiä ja tutkimuslaitoksia verkottumiseen koko maassa. Lisäksi pyritään parantamaan tutkimus- ja kehittämisrahoituksen vastaanottokykyä ja hyödyntämistä heikompien alueiden yrityksissä.

Osaamisen siirtoa kansallisista teknologiaohjelmista pienille ja keskisuurille yrityksille ja eri alueille tehostetaan.

Palvelualoilla on tärkeä asema työllisyyden kohentamisessa ja taloudellisen kasvun heijastusvaikutusten levittäjänä. Palvelualoillakin osaamisen kehittäminen on keskeistä.

Tutkimus- ja kehityspanostusta suunnataan edelleen palvelusektorille. Osaamisintensiivisten palvelualojen vientikilpailukykyyn parantamiseksi laaditaan toimenpideohjelmat, joihin sisällytetään alueelliset tarkastelut.

Osaamiskeskusohjelman perusrahoitusta vahvistetaan. Osaamiskeskusohjelma ja osaamiskeskusten toiminta arvioidaan vuonna 2002.

Osaamiskeskusohjelman perusrahoitus varataan yhdelle momentille.

Osaamiskeskusohjelman väliarvioinnin perusteella ratkaistaan vanhojen osaamiskeskusten ja osaamisalojen jatko, mahdollinen ohjelman vahvistaminen ja osaamisalojen lisääminen vuonna 2003. Lisäksi matkailun osaamiskeskustyöryhmän ehdotuksen pohjalta selvitetään matkailun valtakunnallisen verkosto-osaamiskeskuksen nimeäminen vuonna 2003. Mikäli ohjelmaa laajennetaan perusrahoitusta lisätään vastaavasti.

Osaamiskeskusten toimintaa kehitetään edelleen ja niiden alueellista vaikuttavuutta pyritään lisäämään Pohjois-Suomen multipolisohjelman tapaan.

Osaamiskeskusten aluevaikuttavuutta lisätään vahvistamalla niiden yhteistyötä osaamisen eri aloilla elinkeinoelämän kanssa ja laajentamalla vuorovaikutusta ympäröivän alueen kanssa.

Korkeakoulujen roolia osana valtakunnallista ja alueellista innovaatiopalveluverkostoa ja innovaatioprosesseja vahvistetaan seuraavasti:

Opetusministeriö suuntaa korkeakoulujen alueellista kehittämistä ottaen huomioon valtioneuvoston vuosille 2000-2004 hyväksymässä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa asetetut tavoitteet. Lisäksi otetaan huomioon valtioneuvoston tulevaisuuspaketin hyväksymisen yhteydessä tekemät päätökset korkeakoulujen alueellisesta kehittämisestä vuosina 2001-2003.

Opetusministeriön syksyllä 2000 asettama työryhmä valmistelee vuoteen 2006 ulottuvaa korkeakoulujen alueellisen kehittämisen toimenpide ohjelmaa.

Korkeakoulut kehittävät yhteistyötään elinkeinoelämän ja muiden toimijoiden kanssa. Erikoisosaamisessa kehitetään ja käytetään hyväksi alueiden välisiä ja kansainvälisiä verkostoja.

Itä-Suomen korkeakoulujen yhteistyötä vahvistetaan liiketoimintaosaamiseen, teknologiaan ja ympäristöön liittyvillä aloilla. Pohjois-Suomessa korkeakoulujen yhteistyötä vahvistetaan liiketoimintaosaamisessa.

Korkeakoulut osallistuvat aktiivisesti alueensa sosiaaliseen, kulttuuriseen ja sivistykselliseen kehittämiseen. Koulutuksessa vahvistetaan yrittäjyyteen, kielten ja kulttuurien osaamiseen sekä markkinointiin ja muuhun liiketoimintaosaamiseen liittyviä valmiuksia.

Korkeakoulujen aikuiskoulutusta kehitetään työvoiman tietojen ja taitojen ajantasaistamiseksi ja työvoiman uudelleen suuntaamisen mahdollistamiseksi.

Erityisesti kasvavien alojen tarvitseman koulutuksen aloituspaikkoja lisätään pääkaupunkiseudun ulkopuolisissa yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa.

Korkeakoulujen alueellisia vaikutuksia koskevaa tutkimusta ja arviointia vahvistetaan ja ennakoitua kehitetään koulutuksen ja työelämän sisällöllisen ja määrällisen kohtaannon vahvistamiseksi.

Yliopistojen alueellista vaikuttavuutta lisätään.

Yliopistot kehittävät strategian julkisella ja muulla rahoituksella järjestettävän toimintansa valtakunnallisen ja alueellisen vaikuttavuuden lisäämiseksi. Alueellisiin yliopistokoulutuksen tarpeisiin ne vastaavat nykyisiä verkostorakenteita hyödyntäen. Erityisen tärkeää on tutkimuksen ja koulutuksen kehittäminen nykyisillä ja uusilla kasvualoilla.

Ammattikorkeakoulut kehittävät erityisesti alueellista työelämäyhteistyötä ja aluetta palvelevaa tutkimus- ja kehitystyötä. Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on vastata muuttuviin, alueellisiin korkeakoulutuksen kehittämistarpeisiin.

Ammattikorkeakoulut syventävät alueellista yhteistyötään elinkeinoelämän, erityisesti pk-sektorin ja hyvinvointipalvelujen tuottajien sekä alueen muiden toimijoiden kanssa. Tutkimus- ja kehitystyön vahvistaminen suunnataan erityisesti alueelliseen kehittämiseen sekä pk-sektorin yritystoiminnan tukemiseen ja hyvinvointipalvelujen kehittämiseen. Ammattikorkeakoulujen jatkotutkintoja kehitetään valtioneuvoston hyväksymän koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman mukaisesti.

Korkeakoulujen lisäksi korostetaan myös muiden ammatillista koulutusta ja aikuiskoulutusta järjestävien oppilaitosten merkitystä alueellisessa kehittämisessä, työvoiman saannin turvaamisessa ja työssä olevan henkilöstön osaamisen kehittämisessä.

Yritysrahoituksen ja -palvelujen kehittäminen ja suuntaaminen

Suomessa perinteisestä yritystuesta on siirrytty yhä enemmän osaamista kehittäviin tukiin ja muihin rahoitusmuotoihin. Käytettävien alueellisten yritystukien kirjo on suhteellisen suppea. Uusia yritysrahoituksen muotoja joudutaan kuitenkin pohtimaan ongelmallisimmilla alueilla. Siellä tarvitaan kuitenkin edelleen myös perinteisiä tukimuotoja. Pullonkaulaksi on osoittautunut yrityksen perustamiseen ja toiminnan alkuvaiheeseen liittyvä siemenrahoitus.

Finnvera Oyj:n osallistuminen alueellisten EU-ohjelmien rahoitukseen turvataan vuoden 2001 alusta.

Alueellisten pääomasijoitusrahastojen toimintaedellytyksiä parannetaan ja seudullisten kehittämissyhtiöiden toimintaa kehitetään.

Uusien aluepoliittisten rahoitus- ja tukimuotojen sekä mahdollisten muiden toimenpiteiden vaikuttavuus ja käyttötarve Itä- ja Pohjois-Suomen sekä muiden vaikean rakennetyöttömyyden seutujen kehittämiseksi selvitetään vuoden 2002 budjetin laadintaa varten.

Suorien alueellisten yritystukien käyttöä tehostetaan ja niiden riittävä rahoitus turvataan. Kauppa- ja teollisuusministeriö tekee vertailun muiden maiden yritystukipolitiikkaan ja arvioidaan Suomen tukijärjestelmän kilpailukykyisyyden verrattuna muiden maiden vastaaviin järjestelmiin.

Yritystoiminnan investointien alueelliset kehitysnäkymät lähivuosina, aluepoliittisen yritysrahoituksen riittävyys ja kilpailukykyisyys sekä lähivuosien myöntämisvaltuuden mitoitustarve selvitetään vuoden 2000 loppuun mennessä.

Ulkomaisten yritysten Suomeen etabloitumista helpottavien toimenpiteiden tarve ja laatu selvitetään samanaikaisesti.

Työministeriö ja kauppa- ja teollisuusministeriö tehostavat yritysten sijoittumisneuvontaa, siihen liittyvää työllisyyskoulutusta ja palveluja työvoima- ja elinkeinokeskuksissa.

Infrastruktuurin kehittäminen

Tieto- ja fyysisen liikenteen sujuvuus vaikuttaa työllisyyden ja talouden kasvuun, alueellisesti tasapainoiseen kehitykseen ja ympäristön tilaan.

Alue- ja yhdyskuntarakenteen kehittämistä tukevat yhteydet ja liikennepalvelut tarjotaan koko maassa.

Suomen asemaa EU:n ja Venäjän välisenä luonnollisena liikenneväylänä ja liiketoimintakeskuksena hyödynnetään kehittämällä tätä tukevaa infrastruktuuria.

Valtion toimintojen tasapainoinen sijoittaminen

Nykyaikaiset tietoliikenneyhteydet ja kommunikaatioteknologia parantavat merkittävästi mahdollisuuksia sijoittaa valtion toimintoja pääkaupunkiseudun ulkopuolelle.

Valtion tehtävien siirrosta alue- ja paikallishallintoon sekä keskushallinnon toimintojen uudelleen sijoittamisesta valmistellaan strategia ja menettelytapaohjeet ministeriöille sekä pitkän aikavälin aikataulu. Valmistelusta vastaavat valtioneuvoston kanslia ja sisäasiainministeriö yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa.

EU:n alue- ja rakennepolitiikka

EU:n rakennerahasto-ohjelmissa (tavoitteet 1 ja 2) sekä yhteisöaloiteohjelmissa (INTERREG III ja URBAN) on määritelty alueellisen kehityksen painopisteet ja rahoitus (rakennerahastojen osuus ja kansallinen osarahoitus) kaudelle v 2000-2006. Suomen EU:n työllisyysstrategian toimintaohjelmalla (NAP) edesautetaan osaltaan työttömyyden vähentämistä ja työllisyysasteen nostamista 70 %:iin.

Ohjelmia tullaan tarvittaessa uudelleen suuntaamaan välivaiheen tarkistuksen yhteydessä v 2003.

Ohjelmarahoituksen tuloksellisuuden tehostamiseksi hallitus poistaa hallinnollisia esteitä ja edistää maakuntien yhteishankkeita.

Uuden rakennerahastouudistuksen valmistelu on jo käynnistynyt komissiossa. EU:n laajentuminen tulee aiheuttamaan merkittäviä muutostarpeita nykyisten 15 jäsenmaan asemaan EU:n alue- ja rakennepolitiikassa vuoden 2006 jälkeen. Tähän vaikuttavat sekä rahoituksen riittävyys että uudet alue- ja rakennepolitiikan haasteet.

Suomi on syrjäinen ja harvaan asuttu EU-maa. Tästä aiheutuu pysyviä ongelmia erityisesti nykyisillä tavoitealueilla Itä- ja Pohjois-Suomessa. Myös maaseudun autioituminen on muihin jäsenmaihin verrattuna laajamittaista.

Hallitus katsoo, että Pohjois- ja Itä-Suomessa ja raja-alueilla tarvitaan tehokasta EU:n alue- ja rakennepolitiikkaa myös seuraavalla rahoituskaudella vuoden 2006 jälkeen. Hallitus edellyttää, että EU:n rakennerahastouudistuksessa otetaan huomioon harvasta asutuksesta ja pitkistä välimatkoista johtuvat pysyvät aluekehityksen ongelmat. Nämä tekijät on tunnustettu Suomen liittymissopimuksessa ja otettu huomioon nykyisen ohjelmakauden rakennerahastoasetuksessa.

Hallituksen tavoitteena on, että myös seuraavalla rakennerahastokaudella vuodesta 2007 toteutetaan suunnitelmallista ja eri osapuolten yhteistyöhön perustuvaa rakennepolitiikkaa, joka tähtää taloudelliseen ja sosiaaliseen koheesioon.

4. Alueellisen kehityksen määrärahat ja aluehallintoyhteistyö

Sisäasiainministeriö on selvittänyt alueellisen kehityksen kannalta tärkeitä määrärahoja valtion talousarviossa sekä niiden kohdentumista eräissä maakunnissa. Yleensä valtion määrärahojen alueellinen kohdentuminen saadaan selville kahden vuoden kuluttua, mutta valtion rahoitusta EU -ohjelmiin voidaan nykyisin seurata muutaman kuukauden viiveellä.

Päätöksenteon siirtäminen valtionhallinnossa aluehallinnolle on johtanut siihen, että useat määrärahat jaetaan vuosittain etukäteen alueille. Maakunnan liittojen johdolla tehtävissä maakuntaohjelmissa pystytään yhä paremmin määrittelemään maakunnan kehityksen kannalta olennaiset hankkeet ja investoinnit. Maakuntaohjelmiin on liitetty myös arvioita valtion aluehallinnon rahoituksesta pidemmällä aikavälillä. Tätä menettelyä tulee kehittää siten, että maakuntaohjelmissa esitetään EU -hankkeiden lisäksi tärkeimmät puhtaasti kansalliseen aluekehittämiseen suunnattavat määrärahat.

Yhteistyötä maakunnan liittojen ja valtion aluehallintoviranomaisten kesken kehitetään siten, että maakuntaohjelmissa voidaan esittää suunnitelmat valtion määrärahojen suuntaamisesta alueen kehityksen kannalta keskeisiin hankkeisiin. Suuntaamisesta voidaan tehdä erillisiä ohjelmasuunnitelmia.

Valtion aluehallinnon ja maakunnan liittojen yhteistyötä lisätään.

Valtion aluehallintoviranomaiset tukevat maakuntien kehittymistä alueiden omien vahvuuksien ja osaamisen pohjalta. TE-keskukset edistävät yritystoimintaa, työvoimapolitiikkaa ja maaseudun

kehittämistä. Alueiden kehittämistä koskevat strategiset ratkaisut käsitellään valmistelumielessä maakuntien yhteistyöryhmissä.

Maakunnan liittojen asemaa aluekehitysviranomaisina vahvistetaan ja maakunnan liittojen, työvoima- ja elinkeinokeskusten ja muiden alueellisten toimijoiden yhteistyötä ja työnjakoa kehitetään. Aluepolitiikkaan liittyvää valmistelua selkeytetään ja yksinkertaistetaan.

5. Tarvittavat säädösmuutokset

Kansallista aluekehityslainsäädäntöä on välttämätöntä uudistaa pikaisesti. Uudistustarpeeseen vaikuttavat talouden yleismaailmallinen rakennemuutos ja globalisaatio sekä voimakas alueellinen keskittyminen. Kehitys ilmenee maaseudun autioitumisena ja pienten keskusten kehittämisingelminä. Vain muutamat keskuksat kasvavat. Lisäksi väestön ikärakenteen vanheneminen kärjistää alueellisia eroja. EU:n nykyisen alue- ja rakennepolitiikan soveltaminen edellyttää myös muutoksia säädöksiin.

Aluekehityksen toimintaympäristön muutosten takia kansallisen aluepolitiikan tavoitteet tarkastetaan, keinovalikoimaa monipuolistetaan ja toimenpiteitä kohdennetaan uudelleen kilpailukykyisen aluerakenteen kehittämiseksi koko maassa. Tämän vuoksi aluekehityslainsäädännön muutosesitykset annetaan eduskunnalle vuoden 2001 aikana.

Säädökset saatetaan myös EU:n nykyisen alue- ja rakennepolitiikan ohjelmamenettelyn ja hallintojärjestelmän edellyttämälle tasolle.

Maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetään maakunnan suunnittelun kokonaisuudesta, johon kuuluvat maakuntasuunnitelma, maakuntakaava ja maakuntaohjelma. Maakuntasuunnitelma on pitkän aikavälin strateginen suunnitelma, joka otetaan huomioon niin maakuntaohjelman kuin maakuntakaavankin laatimisessa. Kaikki muut maakunnan kehittämisen suunnitelmat ja ohjelmat, myös rakennerahastojen toteuttamisohjelmat ovat näiden johdannaisia.

Maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetään lisäksi yksityiskohtaisemmin maakuntakaavasta, joka sisältää yleispiirteisen suunnitelman alueiden käytöstä maakunnassa. Aluekehityslaisa säädetään vain maakuntaohjelmasta (aiemmin aluekehittämishjelma), joka on maakunnan toiminnallinen suunnitelma.

Pitkäjänteinen ja johdonmukainen suunnittelu on sekä strategista että toiminnallista. Siksi maakuntasuunnitelman, maakuntaohjelman ja maakuntakaavan laatimisen ja sisällön tulee nivoutua tiivistä yhteän.

Alueiden käytön suunnittelua ja alueellista kehittämissuunnittelua lähennetään maakunnissa. Maakuntaohjelmaa ja maakuntakaavaa ohjaavan maakuntasuunnitelman rakenteesta valmistellaan ehdotus. Sen perusteella kaikki maakunnan liitot laativat maakuntasuunnitelman, jossa esitetään maakunnan pitkän aikavälin tavoitteellinen kehitys ja kehittämissstrategia.

Maankäyttö- ja rakennuslain lisäksi myös aluekehityslakiin sisällytetään maakuntasuunnitelmaa koskevat säännökset.

Helsingissä 9 päivänä marraskuuta 2000

Alue- ja kuntaministeri *Martti Korhonen*

Aluekehitysjohdaja *Pekka Urjanheimo*